

גלינות לעיון בפרשת השבוע

בערכת נחמה ליבוביץ שנת העשרים ושלוש

עקב (חש"ד)

א. שאלה כללית

השווה את שלושת הקטעים הכאים:

ג' י"ב-י"ח

והיה כי יביאך ה' אלוקיך
אל הארץ אשר נשבע לאבותיך
לאברהם ליצחק וליעקב לתת לך
ערים גדולות וטובות אשר לא בנית
ובתים מלאים כל טוב אשר לא מלאת
ובורות חצובים אשר לא חצבת
כרמים וזיתים אשר לא נטעת
ואכלת ושבעת

השמר לך פן תשכח את ה' אשר הוציאך
מארץ מצרים מבית עבדים

ה' ז' - י"א

כי ה' אלוקיך מביאך אל ארץ טובה
אויץ נחלי מים, עינות ותהומות
יוצאים בכקעה ובהר,
אויץ חיסה ושעורה רגפז ותאנה ורמון
ארץ זית שמן ודבש,
אויץ אשר לא במסכנות האכל בה לחם,
לא תחסר כל בה, ארץ אשר אבניה ברזל,
ומהרריה תחצוב נחשת
ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלוקיך על
הארץ הטובה אשר נתן לך.
השמר לך פן תשכח את ה' אלוקיך לבלתי שמור
מצוותיו ומשפטיו וחוקותיו, אשר אנכי מצוך
היום.

1. מהו הרעיון המשותף בשלושת הקטעים הללו ?
2. הסבר, היכן (באיזו מילה) נגמר בכל אחד משלושת הקטעים הנ"ל החנאי ובאיזו מילה מתחילה תשובת התנאי (במונחים של החבר היכן מתחיל המשפט הראשון) ?
3. מה ההבדל בין הפתויים המתוארים בכל אחד משלושת הקטעים ?

ה' י"ב-י"ח

פן תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה וישבת
ובקרך וצאנך ירבינוך וכסף וזהב ירבה לך וכל
אשר לך ירבה ורם לבבך ושכחת את ה' אלוקיך
המוציאך מארץ מצרים מבית עבדים המולידך כמדבר
הגדול והנורא נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים
המוציא לך מים מצור חלמליש
המאכילך מן המדבר אשר לא ידעו אבותיך למען
ענותך ולמען נסותך להטיבך באחריהך ואמרת בלבבך:
"כחיי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה"

וזכרת את ה' אלוקיך כי הוא הנותן לך קח לעשות
חיל למען הקים את בריתו אשר נשבע לאבותיך
כיום הזה.

לה

xx 4. מה ההבדל בין הסכנות הצפויות לישראל בשלשת הקטעים?
 (לפתרון שאלה זו שים לב: האזהרה בקטע הראשון מסיימת בהזכרת
 יציאת מצרים, האזהרה בקטע השני מסיימת בהזכרת "מצוותיו",
 משפטיו, וחוקותיו" !)

5. נסה למצוא את הסיבה שהובאו שלשת הקטעים הנ"ל דוקא בסדר זה !
 6. מה הסיבה שבקטע השני מאריכה התורה במשפטי לואי רבים המתארים את
 טוב הארץ, ואילו בקטע השלישי היא מרבה במשפטי לואי המתארים את
 מעשי ה' ("המוליכך ... המוציא לך... המאכילך...")?
 7. לאיזה משלשת הקטעים קרובים דברי השירה (האזינו) ל"ב, י"ג-י"ח ?

ט"ז ארץ אשר לא במסכנות האכל בה להם
 לדעת בן ברך בחרה התורה כאן ב"מלה" "מסכנות" (ולא "עוני" או "צער" או כד')
 כדי לעורר אסוציאציה ממקום אחר ולעורר בנו עי"ז רגש הכרת טובה לחסדי ה'.
 מה המקום האחר" בתורה המועלה בזכרון עי"י מלה נדירה זו של "מסכנות"?

ט"ח המוליכך במדבר הגדול והנורא נחש שרף ועקרב
ראב"ע ד"ה במדבר:

מוטף עצמו ואתר עמו וכן הוא: במדבר הגדול שהוא ארוך ורחב והנורא
 שהוא מדבר שרף.

בארך ד"ה במדבר (אחרי הביאו דברי ראב"ע הנ"ל):

ואולי אין שם מדבר נאות להסמך אל "נחש", לכן נראה שחסרו מלות
"מקום אשר שם נחש", שלא להפסיק בין העניינים הנוראים, וזהו צחות
 המליצה, כדי לעורר התפעלויות האימה.
 וכן תרגם אונקלוס: "אתר חיון".

1. מה קשה לשניהם בפסוקנו ?

x 2. מה ההבדל בין פרושיהם?

ט"ח וזכרת את ה' אלוקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות תל
ראב"ע ד"ה וזכרת

הטעם: אם עלה על לבך לאמר "כחי ועצם ידי" זכור הנותן לך כח.
 1. מה קשה לו?

xx 2. היכן מצאנו בחומש דברים קשי מסוג זה ?

מדברי המדרש

פסוק ב' ... למען ענותך לנסתך לדעת את אשר בלבך
 פסוק ט"ז ... למען ענותך ולמען נסתך להטיבך באחריךך.

לענין הוסיפו המשילו חז"ל שלשה משלים:

בראשית רבה ל"ה: ... א"ר יונתן: היוצר הזה אינו בודק קנקנים מרועעים שאינו
 מטיל לקוש עליהם (להקיש ולהכות) אחת (=פעם אחת) עד שהוא שוברם? ובמל הוא בודק?
 בקנקנים ימים, שאפילו מקיש עליהם כמה מעמים אינם נשברים. כך אין הקב"ה מנסה את
 השערים אלא את הצדיקים שנאמר (תהילים י"א) ה' צדיק יבחן... א"ר יוסי בן חנינא:
 המסתכל הזה בשעה שהוא יודע שהפסח שלו יפה, כל שהוא כותשה-היא משתכח וכל זמן שהוא
 מקיש עליה-היא כשתמנה (לשון שמן נטוב, משתכח מאד) ובשעה שהוא יודע שהפסח שלו רעה
 אינו מטיל לקוש עליה אחת עד שהיא מוקעת (=בוקעת). א"ר א: משל לבעל הבית שהיו לו
 שתי פרות, אחת כחה יפה ואחת כחה רעה. על מי הוא בוחן את העול? לא על זאת שכחה

על איזה משלשת סוגי הוסיפו מדובר בפרק ב' ועל איזה מהם מדובר בפרק ט"ז?